

Rabas álbmotgirku válgaprográmma 2023 – 2027

RABAS

Norgga girku galgá ain ovddiduvvot rabas, fátmasteaddji ja demokrátalaš álbmotgirkun. Girku galgá leat rabas buohkaide, ovddidit olmmošárvvu ja vuosttaldit vealáheami. Girkouvssat galget leat rahpasat juohkehažžii guhte háliida áiggi golahit girkolanjas, ja nu galget leat dávjjibut boahtteáiggis go dál.

OLBMOT

Buohkat galget dovdat ahte leat buresboahthin girkui, ahte girku sin oaidná ja dohkkeha. Girkus eai leat A- dahje B-miellahtut – gásta lea áidna miellahttuvuođa eaktun. Galgá leat vejolaš eallit ollislaš eallima girkus, ja buohkaide galgá láchčojuvvot lanja ja áiggi gávdnat iežas, leat iežas nu mo lea ge. Girku galgá leat čielggas ja oinnolaš lagasbirrasis, ja galgá leat lunddolaš čoahkkananbáiki buohkaid várás.

Dán áigge, go vásihit soađi, eahperáfi, polariserema ja mángga riikkain lea heahthedilli, de ferte Norgga girku vuosttaldit eahpevuoiggalašvuođaid, váldit ovddasvástádusa lpmila sivdnádusas ja ovddidit olmmošárvvu.

GIRKU

Norgga girku lea riikaviidosas ja demokrátalaš álbmotgirku mii sárdnida evangeliuma ja suddje olmmošárvvu. Rabas álbmotgirku áigu nannet olbmuid gullelašvuođa girkui, vai risttalaš osku bissu ealasin ja mearkkašahtti juohkehažžii. Mii áigut láchit saji buriid deaivvadanbáikkiide ja váikkuhit oskudialoga nanusmahttimii. Risttalašvuođa hálddašit ođđa áiggis eaktuda rabasvuođa.

Girku ferte movttiidahttit bargat sivdnádusa buorren, vuosttaldit sosiálalaš eahpevuoigatvuođaid, ja ovddidit solidaritehta gefiiguin ja oaguhuvvon olbmuiiguin. Ferte maiddá geavahit posišuvnnas lohtet servodatdigaštallamiid mat fátmastit eanebuid, ja mat ovddidit servvodaga mii lea rabas buohkaide beroškeahhtá makkár eallinoaidnu lea.

Rabas álbmotgirku vuodđuduvvui 2014. Das rájes leat mii váikkuhan dasa ahte Norgga girku lea eanet rahpasan iešguđetlágan olbmuid geain leat iešguđetlágan eallinvásáhusat. Mii háliidit joatkit dáinna. Mii dárbašit ain gažadit ja smiehtadit man láchkai mii leat girku.

Girku álbmotgirkun

Girku lea olbmuid lahka eallingeainnu alde – riegádeamis ja gásttas gitta jápmimii ja hávdádeapmái. Girku lea olbmuid lahka árgan ja bassin, ilolaš ávvudemiin, headis ja morrašis. Gásta, konfirmašuvdna, náitaleapmi ja hávdádeapmi bidjet nana rámmaid eallimis ja leat guovddážis álbmoga ja girku gaskavuodas. Miellahtuid searvama girkodemokratijas lea dehálaš álbmotgirku báikkálaš servodahkii sajádahkii.

Mii bargat girku ovddas mii:

- dahká olbmuid diehttevažžan das, ahte girku lea sin, ja mii movttiidahtta aktiivvalaš searvamii.

- nanne álbmotválljejuvvon jodiheami rámmaid, ja mii addá buoret oahpu álbmotválljejuvvon áirasiidda.
- lágida njuolgaválggaid searvegodderáđđái ja bismagodderáđđái/girkočoahkkimii.
- vuodđuda bismagodderáđđeválggaid iešguđetge listtuin mat čájehit válljeaddjiide iešguđetge listtu iešvuodaid.
- vuodđuda buot jodiheami demokrátalaš orgánain.¹
- geahččá bearrái ahte mearridanproseassat leat rahpasat, oinnolaččat ja čilgejuvvon áddehahtti gielas. Hálddašanláhka, almmolašláhka ja arkiivalága njuolggadusat almmolaš orgánaid birra galget gustot buot girkolaš doaimmaide, nu mo lea čilgejuvvon girkovuogádagas. Jus dán prinsihpa lea bággu guođđit eará láhkamearrádusaid dihte, de galggašii Girkočoahkkin bivdit láhkaaddi eiseválddiid bidjat lága gustovažžan maiddái Norgga girkui.
- árvvoštallá Girkočoahkkima áirasiid ortnega.
- árvvoštallá ortnega man mielde bismmat nammaduvvojit, mii maiddái geahčada vejolašvuoda dahkat bismaámmáha mearreáigeámmáhin.
- nanne sámi ja kvena girkoeallima. Ásahuvvojit sámi girkoeallima lávdegottit juohke bismagottis, ja ráhkaduvvo ođđa strategiija sámegielaid ovddas Norgga girkus.
- duođas geahččá bonju (LHBT+) olbmuid vealáheami ja meannudeami nu mo lea dáhpáhuvvan girkus, ja rievdata dan vai ii dáhpáhuva šat.
- ovddida hávdádanpráksisa vai sihkarastá oapmahaččaide ja morašteaddjiide váikkuheami girkolaš hávdádussii.
- sihkarastá ahte buohkat sáhttet váldit oasi girkolaš doaluin beroškeahtta ekonomiijas, čearddalašvuodas, seksuála sojus, sohka-bealidentiteahtas ja sohka-bealovdanbuktimis, agis ja doaimmanávccain.
- lea rabas, oinnolaš ja olahanmutter digitála kanálain.
- dohkkeha man dehálaš lea doallat girkuid rahpasat miehta riikka, ja vuoruha dan.
- váldá vára kulturhistorjjálaš dehálaš viesuid ja dávviriid, ja dohkkeha dáid mearkašumi ja árvvu.
- dahká álkin leat eaktodáhtolaš mielbargin. Eaktodáhtolaš mielbargit ja eaktodáhtolaš jodiheapmi let áibbas dárbbášlaččat Norgga girkui, eaktodáhtolašvuoda eavttuid mielde.
- ovdánahtta teologalaš ja girkofágalaš gelbbolašvuoda álbmotgirkui dálá áigái.
- nanne bealjehis olbmuid girku, ja láchčá dili seavagiela sajádahkii Norgga girkus.

Girku servvodagas

Norgga girku lea historjjáinis, miehta riikka lagasvuodáinis ja surggiidrasttildeaddji bargguinis dehálaš servodataktevran. Evangeliuma ja risttalašvuoda sáni gaskkusteapmi váikkuha ja hábme Norgga servvodaga árvvuid, guottuid ja olmmošoainnu. Girku galgá leat doppe gos olbmot ellet, ja galgá ovttasbargguin almmolašvuodas, ealáhusaiguin ja siviila servvodagain muđui vuosttaldit oktonasvuoda ja baicce hukset nana ja buori searvevuodaid.

Riikkaidgaskasaččat galgá Norgga girku váikkuhit ráfái, vearjogeahpedeapmái, soabadeapmái, vuoiggalašvuhtii ja nanaguoddevaš ovdáneapmái. Girku ferte hástalit ja hástaluvvot riikkaidgaskasaš girkosearvevuodas čuollat olmmošárvvu beali iige doarjut vealáheami dahje rasismma.

Mii bargat girku ovddas mii:

Báikkálaččat

¹ Iešguđetge bargoortnegat mat bidjet rámmaid bismmaid, báhpaid, diakonaid, katekehtaid ja kántoriid bargguide lea girkočoahkkin mearridan, ja danin dat vuodđuduvvojit demokrátalaš mearridanválddis.

- ángiruššá diakonijja ovddas, ja viiddida ovttasbarggu sihke almmolaš ásahusaiguin ja eaktodáhtolaččaiguin hehtten dihte oktonasvuođa ja duddjon dihte stuorát searvevuođaid.
- ovttasbargá gielddaiguin, eaktodáhtolaš servviiguin ja priváhta aktevrraiguin ovdánahttit buriid ja fátmasteaddji báikkálaš servvodagaid miehta riikka.
- nanne searvegottiid barggu inkluderet báhtareaddjiid ja čearddalaš unnitlogujoavkkuid báikkálaš servodahkii.
- rahpá girkolanja vai eanebut sáhttet dan geavahišgoahtit.
- hábme utnolaš, rabas risttalaš searvevuođaid mat bovdet oskui ja beroštupmái.

Nationála dásis

- rahčá olmmošvuoigatvuođaid, luonddu ja vuoiggalašvuođa ovddas.
- váldá oasistis dálkkádatrievdademiid ovddasvástádusas. Girku galgá duođaštit dálkkádatkriisa ja luonddugáhttenkriisa eksistentiála áittan buot eallimii eatnanspáppas, ja bargat dan ovddas ahte eanebuid geatnegahtá iežaset čuovvut ON nanaguoddevašmihttomeriid sihke investeredettiin ja doaimmahettiin ealáhusaideaset.
- doallá dálkkádatrehketdoalu iežas doaimmas ja ovddida ruoná bargoeallima.
- ásaha dálkkádatfoandda ja gelbbolašvuodaguovddáža searvegottiid beaktilis energiijageavaheami várás. Ferte láchit dili dása ahte nu mángga girku ja eará girkoviesu go vejolaš, šaddet plussaviesut.
- vuosttilda juohke lágan vaššiságaid, veahkaválddálašvuođa ja ekstremisma, ja mii lea čielga jietna vealáheami ja rasisma vuostá.
- lea čielga jietna mii gullo servodatdigaštallamis.
- dohkkeha mánggabealatvuođa ja ain joatká náitimis náittospáraid beroškehtá sohabeale.
- fállá oadjebas lanjaid, gos olbmot geat leat vásihan oaguheami ja veahkaválddálašvuođa sáhttet fidnet gievrudaga ja ođđa eallinmovtta.
- váldá čielga rolla seanadanbarggus mii dál dáhpáhuvvá sápmelaččaid, kvenaid, norggasuopmelaččaid ja Norgga stáhta gaskkas.
- fuolaha ahte sámegiela báhppa dahje diakona lea olahanmuttus eanet bismmagottiin.

Riikkaidgaskasaččat

- geavaha vásáhusaidis go deaivvada girkuiguin miehta máilmmi eastadan dihte bonju (LHBT+) olbmuid vealáheami.
- čielggada mii áššiid ja ángiruššamiid Norgga girku galgá vuoruhit Girkuid máilmmiráđis ja eará ekumenalaš oktavuodain.
- mearrida njuolggadusaid mat leat stivrejeaddji Norgga girku oasseváldimii ja ovddasteapmái riikkaidgaskasaš organisašuvnnain.
- ovdanbuktá ahte miššuvdna lea evangeliuma rahpat olbmuid geat dál leat dan olggobealde.

Girku ja dáidda

Girku lea dehálaš kulturguoddi – earret eará sálmmaid, girkomusihka, arkitektuvrra, girkodáidaga, báikkálaš kultuvrra ja historjjá bokte. Maiddá min áiggis boktá girku kultureallin ja dáidda beroštumi, ja addá gullevašvuođa girkui.

Mii bargat girku ovddas mii:

- ráhkada dáidaga mii addá saji eallindulkomii ja buori eallimii buot ahkejoavkkuide.
- ovttasbargá dáiddáriiguin girkus ja dan olggobealde ráhkadit dáidaga mii čuohcá, ja mii lea relevánta.

- láhčá saji mánggalágan jienaide girku kultureallimis ja mii lea arena mánggalágan kulturovdanbuktimiidda.
- oaidná girkomusihka ja koarrabarggu sihke mánáid ja ollesolbmuid várás dehálaš oassin girkueallimis.
- váldá ovddasvástádusa das, ahte girku rikkis kulturhistorjá lea ealli ja olahannuhttus miehta riikka.
- geahččá bearrái ahte kultuvrra ja dáidaga dehálašvuohta girku bargguide oidno girku bušehtain.
- árvvusatná ja jearaha báikkálaš árbevieruid.
- doarju bonju (LHBT+) dáidaga.
- ásaha nationála girkolaš kulturbálkkašumi.

Girku, mánát ja nuorat

Mánát ja nuorat galget gullot ja váldojuvvot duođalažžan. Nuorat ja mánát galget beassat vásihit girku deaivvadanbáikin mii hukse buriid oktavuođaid, gos buohkat sáhttet leat nu mo leat ge. Girkolatnja galgá leat ráfi, jeđđehusa, rohkosa ja ilu latnjan.

Mii bargat girku ovddas mii:

- eastada ja hehte oktonasvuođa, olggoštallama ja psyhkalaš dearvvasmeahtunvuođa, eandalii nuoraid, nuorra ollesolbmuid ja studeanttaid gaskkas, mii danin hábme oadjebas lanjaid ja fálddagaid maid buohkat sáhttet álkít searvat, ovttasbargguin risttalaš mánáid- ja nuoraidservviiguin.
- čuollá olmmošvuoigatvuođaid, dálkkádaga ja vuoigatvuođaid beali – nuoraiguin ovttas.
- jearrá nuoraid maid sii ieža dárbbášit, ja váikkuha dasa ahte nuorat ieža stivrejit eanet doaimmaid.
- hábme oadjebas, rabas deaivvadanbáikkiid mánáid, nuoraid, nuorra ollesolbmuid ja studeanttaid várás.
- gávdná ođđa bálgáid ja ođđa giela dasa ahte hállat eallima, oskku ja eahpevissivuođaid birra konfirmántaáiggis.
- dahká biibbalmuitalusaid ja risttalaš osku áigeovdilin ja olámuttos nuoraid várás.
- geavaha dáidaga ja kreativitehta mánáid- ja nuoraidbarggus.
- doalaha girkodemokratijas nu, ahte lea álki váldit oasi, ja vai nuorat movttiidahttojuvvojit ja duođas besset váikkuhit buot dásiin báikkálaš searvegottis gitta nationála dássái.
- váikkuha dasa ahte ovttasbargu risttalaš mánáid- ja nuoraidservviiguin šaddá vel lagat ja eanet geatnegahtti.

Girku bargoaddin ja bargobáikin

Norgga girku lea stuorra bargobáiki mas leat bargoaddit sihke nationála ja báikkálaš dásis. Girku galgá leat profešuvnnalaš bargoaddi mii ii vealát geange, ja mii fátmasta mánggabealatvuođa sihke čearddalašvuođa, agi, sohka-bealeidentitehta, doaibmadási ja seksuála soju dáfus.

Mii bargat girku ovddas mii:

- jođihuvvo bures ja gelbbolaččat juohke dásis. Galgá ovdánahttojuvvojit jođihanvuođdu mii čielggada makkár girku jođiheapmi galgá leat.
- ovdánahtta buori, beaktilis ja ollislaš organisašuvnna, mas lea oktasaš báikkálaš jođiheapmi.
- almmuha buot rabas virggiid mánggabealatvuođacealkámušain mii ávžžuha buot gelbbolaš kandidáhtaid ohcat daid.

- aktiivvalaččat fievrrida ovttadássásaš- fátmastan- ja mánggabealatvuodabarggu mii maddái guoská eaktodáhtolaččaid ja álbmotválljejuvvon áirasiid.
- heaitá geavaheames ovttadássásaš- ja vealahanlága spiehkastaga mii addá vejolašvuoda olgguštit gelbbolaš ohcciid geain lea bonju (LHBT+) identitehta.
- doalaha buori bargobirrasa ja addá bargiide vejolašvuoda buoridit profešuneala dásiset ja ovdánit fágalaččat viidásat oahpahusa bokte. Nu guhkás go lea vejolaš, fálljuvvojit ollesáiggevirggit.
- ii divtte bargiid biehttalit ovttasbargamis eará bargiiguin, álbmotválljejuvvon áirasiiguin dahje eaktodáhtolaččaiguin.
- geavaha resurssaidis beaktilis vuogi mielde doarjjun- ja nannen dihte báikkálaš barggu, doppe gos olbmot ellet ge.
- lea čeahppi juohkit vásáhusaid searvegottiid, proavásgottiid ja bismmagottiid gaskkas.
- vuodđuda ođđa deaivvadanbáikkiid báikkálaš ja regionála dásiid várás.